

PEDAGOJİK FORMASYON KURSUNA KATILANLARIN EĞİTİM DURUMU VE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN DEĞER VE DE BEKLENTİLERİN SAPTANMASI

Yrd. Doç. Dr. Sefer ADA*

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 43. maddesine göre, öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür; özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon ile sağlanır ifadesi yer almaktadır.

Yasa gereği, öğretmen olacak kişilerin sahip olması gereken üç boyut vardır:

a- Kim , hangi amaçla, nerede, nasıl eğitilecektir? Sorularına cevap veren öğretmenlik meslek bilgisi,

b- Öğretim alanı hakkında derin ve engin alan bilgisi,

c- Küçük bilgi, olgu ve olay Kategorilerini büyük bir yapıya oturtmaya yarımca genel kültür.

Bu üç boyut, öğretmen yetiştirme programlarında yer alması gereken bu üç tür muhteva kategorisini oluşturmaktadır (komisyon raporu, 1993)

Öğretmenlik bilgisi (pedagojik Formasyon) alan bilgisini etkinlikle uygulamaya olanak sağlar. bir konuyu bilmek, onu öğretmek için yeterli değildir. Bilmek başka, onu öğretebilmek başka şeydir. Eğer ikisi aynı şey olsa idi, bir kimya mühendisi kimya dersini, bir ressam resim dersini, bir şairde edebiyat dersini verebilirdi. Oysa, verilecek olan alan bilgisinin kimlere, neden, nasıl öğretilceğini bilmesi gerekir (Gültekin, 1992, s.281).

Öğretmen yetiştirmede esas olan pedagojik formasyon, bir öğretmenin branş ya da alan bilgisine ek olarak, kazanılması istenen tutum, beceri, bilgilerinin elde edilmesine yardım eden teorik ve uygulama çalışmalarının bütünüdür.

Zaman zaman pedagojik formasyon gerekliliği ülkemizde tartışma konusu olmuştur, halende olmaktadır. Bazı bilim adamları kendilerinin mezun ettikleri öğrencilerin öğretmenlik yapma yetkiwsine haiz olduklarını düşünmekte, eğitim alanında, gereksiz buldukları dersleri almamalarını istemektedirler. (Atakan, 1992-1993)

Pedagojik formasyon dersleri iki şekilde verilmektedir ; ya lisans programları içinde dört yıl'a yayılarak okutulur ya da son sömestre de toplu olarak okutulur. Genellikle Eğitim fakülteleri ve bazı Fen-Edebiyat fakültelerinde bu yol

* Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

izlenmektedir. Bir de Milli Eğitim Bakanlığı'nın ön gördüğü esaslar çerçevesinde açılan pedagojik formasyon kurslarında verilmektedir. Kurslar çeşitli üniversiteler tarafından açılır ve 2064 sayılı tebliğler dergisinde yayımlanan 5.5.1980 tarih ve 62 sayılı talim ve terbiye kurulu kararı ile tespit edilen esaslara göre yürütülür. Öğrenimleri sırasında pedagojik formasyon kazanmamış olanları ihtiyaç duyulan alanlar da öğretmenliğe atanmaları halinde bu gibilere adaylık önemi içinde 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 45. maddesi "Hizmet içi eğitim yolu ile pedagojik formasyonu" kazandırılması için 14 Kasım 1977 tarih ve 161.3 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan "Hizmet içi Eğitim Dairesi Başkanlığı Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında ki yönetmeliği 17.ç maddesi hükmü gereğince kurslar açılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığının denetiminde seksenli yılların sonlarına doğru Fen-Edebiyat fakültesi mezunlarına dört hafta formasyon veren kısa programların açılması için MEB'in kimi üniversitelere milyonlarca lira aktardığı göz önüne alındığında, pekte geçerli olmamaktadır. (Okçabol, 1992-1993)

Marmara üniversitesi, Atatürk Eğitim fakültesi Eğitim Bilimleri bölümü, ilk kez 1985-1986 yaz döneminde, orta öğretim kurumlarının ihtiyaç duyduğu branşlarda öğretmen açığının kapatılmasında, lisans diplomalı dilek sahiplerine öğretmenlik formasyonunu kazandırmak amacıyla paralı kurslar açmasını, diğer üniversitelerin "Eğitim, Fen-Edebiyat ve Teknik Eğitim fakülteleri izledi. Bazı fakültelerin açmış olduğu pedagojik formasyon kurslarında, dört yıllık fakülte ya da yüksek okul mezunu olma şartı ararken, bazı fakültelerde iki yıllık ön lisans mezunlarını da kursa kabul ediyorlardı.

Kurslara devam için herhangi bir branş sınırlaması konulmadığından, her branştan diploma sahibi kaydını yaptırabilir. Pedagojik formasyon kurslarına Fen-Edebiyat fakültesi mezunlarından mühendislik fakültesini, sağlık bilimlerinden mezun olan Tıp, Eczacılık mezunlarının, hatta açıköğretim mezunlarına kadar her branşta kişiler kayıt yaptırmış ve kurs sonunda başarılı olanlara pedagojik formasyon belgesi verilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye kurulu, hangi fakülte ve yüksek okuldan mezun olanların öğretmen olacağını belirttiğinden, bu çerçevenin dışındakiler öğretmen olarak atanmadı. Bunun sözlü ve yazılı olarak ifadesi zaman zaman basına yansıdı. Elinde pedagojik formasyon belgesi olanlardan bazılarının başvurusunun reddedilmesi durumunun ortaya çıkması, bu kursların tartışma konusu olmasına neden olmuştur.

Bu kurslardan mezun olanlardan bazıları da ya özel okullarda ya da dershanelerde çalışmaya başladılar. Her iki kurumun M.E.B.'nin denetiminde olması ve buralarda çalışan öğretmenlerin, Bakanlığın onayında, geçme şartının aranması bunlardan bazılarını sıkıntıya sokmuştur.

ARAŞTIRMANIN GENEL ÇERÇEVE VE AMACI

Araştırma, genel olarak pedagojik formasyon konusunda bir durum değerlendirmesi yapmayı hedefleyen ve bu amaçla iki farklı gruba belli bir zaman aralığı ile incelemeye yöneliktir. Bu çalışmayı "genişlemesine" bir model uygulayarak gerçekleştirmek istenmişse de ; kursların sürekli olmayışı, finansal zorluklar ve bu konudaki zaman darlığı nedeniyle böyle bir yola gidilmemiştir.

Bu amaçla değişik bulgular elde edebilmek için üç yıl, ara ile (1992-1995), Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinin açmış oldukları pedagojik formasyon kursuna katılanların kişisel eğitim durumu ve öğretmenlik mesleğine ilişkin değer ve beklentilerinin saptanması ve de karşılaştırılması amaçlanmıştır. Dolayısı ile "tanımlayıcı" araştırma türüne giren bu çalışmada "araştırma problemi" özellikle denekleri pedagojik formasyon kursuna katılmaya zorlayan faktörler ve bu kişilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin düşüncelerinin ana hatları ile belirlenmesi planlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Günümüzde eğitimin önemi her geçen gün giderek artmakta ve buna bağlı olarak ta ülkemizde eğitim sorunları her dönemde gündemi önemli maddesini oluşturmuştur. Bu sorunların başında da öğretmen yetiştirme gelmektedir. Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar öğretmen ihtiyacı genellikle iki kaanaldan sağlanmıştır ; bunlardan birincisi öğretmen yetiştirme amacıyla açılan öğretmen okulları, eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okulları ikincisinde Milli Eğitim Bakanlığının ihtiyaç ya da politik nedenlerle başvurduğu öğretmenlik dışı alanlardan atama yapması yanında çeşitli kurslar aracılığı ile sisteme kattığı öğretmenlerdir.

Dolayısı ile araştırmamız pedagojik formasyon kurslarının içeriğinin saptanmasında ve kursiyerlerin seçiminde bu alandaki bilgi birikimi ve ölçütler açısından yarar sağlayacaktır.

BULGULARIN DÖKÜMÜ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışma sonucunda elde edilen tüm bulgular (her iki gurupta) aynı yüzdelik tabloda gösterilerek değerlendirilmiş, bazı istatistikler mukayeseli olarak yorumlanmıştır. Bunlardan bazıları istatistiksel yönde anlamlılıklarını belirtmek için frekans tabloları ve x kare tekniği kullanılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bulgular: kişisel ve eğitim durumu, pedagojik formasyon kursuna ilişkin tutum, öğretmenin sosyal prestiji ve öğretmeni temel niteliğine ilişkin bulgulardan olmak üzere dört kısımda incelenmektedir.

1- Kişisel bulgular: Araştırmaya katılan 1. grup deneklerden % 78.18'i kadın (86), %21.82 erkek (24) . İkinci grup deneklerin ise %59.67,si erkek(37), %40.32 si kadındır(25).

Yaş guruplarına göre de, 1. grup deneklerin %30.91 i 21-25 yaş, %36.36 sı 26-30 yaş, %18.18 i 31-35 yaş %7.27 si 36-40 yaş %7.27 si 41 ve daha üzeri yaştır. İkinci grup denekleri ise %70.97 si ise 21-25 yaş, %16.13 ü 26-30 yaş, %11.29 u 31-35 yaş, %1.61 i 36-40 yaş, +1 ve daha yukarıdaaki yaş gurubunda olan denek yoktur.

Pedagojik formasyon kursuna katılan 1. ve 2. grup deneklerin en son bitirdikleri fakülte ve yüksek okullar tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1- Pedagojik formasyon kursuna katılan 1. ve 2. grup deneklerin en son bitirdikleri fakülte ve yüksek okullar

DURUM	1992 UYGULAMASI (110)		1995 UYGULAMASI (62)	
	f	%	f	%
FEN	27	24.55	13	20.97
EDEB.SOS	16	14.55	14	22.58
İKTİSAT VE İDA.	28	25.45	1	1.61
SAĞLIK BÖL.	3	2.79	-	-
MÜH. VE TEK.	19	17.27	24	38.71
GÜZEL SANAT	8	7.27	-	-
AÇIK ÖĞRETİM	6	5.45	-	-
MESLEK YÜK.	3	2.73	10	16.13
TOPLAM	110	100.00	62	100.00

Tablo 1'de görüldüğü gibi pedagojik formasyon kursuna katılan 1. grup deneklerin büyük çoğunluğu (25.45) İktisat fakültesi mezunu, bunu %24.55 ile fen bölümü (fizik, kimya, biyoloji, matematik) izlemekte, ikinci grup deneklerin büyük çoğunluğu (%38.71 i) mühendislik bölümlerinden mezun olmuş, bunu %20.97 ile fen bölümü mezunları izlemektedir. İkinci grup deneklerin yalnız %1.61 ni iktisadi

ve idari bilimler fakültelerinden mezun olan denekler oluşturuyor.

Mezun oldukları bölümü tercih sırası 1.gurup deneklerde şöyledir; %53.64 ü 1. sırada, %29.9 u 2. sırada, %11.82 si en son sırada tercih ederken %5.45 de tercih sırasını bilmiyor. 2. gurup deneklerin tercih sıralamasıda şöyledir; %27.42 si 1. sırada, %35.48 i 2. sırada %35.48 i, enson sırada tercih ederken, bunlaerin yalnız %1.61 i tercih sırasını bilmiyor.

Üniversiteye giriş sınavlarında öğretmenlik ile ilgili bir bölümü tercih durumunda şöyledir; 1.gurup deneklerin %30.91 tercih ederken %69.09 u bu branşta tercih yapmamıştır.

2- Pedagojik formasyon kursuna ilişkin bulgular: 1. gurup deneklerin %74.55 i kursa katılmaya kendisi karar verirken, %14.55 inin ise çalıştığı işyeri kursa katılmada etkili olmuştur. 2. gurup deneklerin %87.10 u kursa katılmaya kendi karar verirken, arkadaşlarının etkisi ile kursa katılanların oranı yalnız %4.8 dir.

Birinci gurup deneklerin %80.91, ikinci gurup deneklerin ise %88.71 i öğretmen olmak için pedagojik formasyonun şart olduğunu ifade etmiştir. Her iki gruptaki deneklerin büyük çoğunluğu(%73.64 ve %74.19) pedagojik formasyon kursunda okutulan derslerin branşına, çocuklarıyla iyi diaalog kurmasına, çevresindeki insanlarla iyi ilişki kurmalarına yardımcı olacaklarını belirtmişlerdir.

Pedagojik formasyon kursunun süresini, en az bir sömestre olması gerektiğini ifade edenlerin oranı her iki grupta büyük çoğunluğu oluşturmaktadır.(%50 ve %45.16)

3- Öğretmenin sosyal prestijine ilişkin bulgular; Öğretmenin sosyal prestijinin oluşumunda branşın etkili olduğunu ifade edenlerin oranı; 1.gurupta %58.18, 2.gurupta ise %61.29 dur.

Tablo 2- Öğretmenin ek bir iş yapması sosyal prestijini etkiler mi değişkenine göre frekans ve yüzdeler tablosu

DURUM	1992 UYGULAMASI		1995 UYGULAMASI	
	f	%	f	%
EVET	58	52.73	31	50.00
HAYIR	52	47.27	31	50.00
TOPLAM	110	100.00	62	100.00

Tablo 2 de görüldüğü gibi, öğretmenin ek iş yapması sosyal prestijini etkiler diyenlerin oranı 1. grupta %52.73 2.grupta ise %50 dir.Etkilemez diyenlerin oranı 1. gurupta %47.27, 2. gurupta %50 dir.

4-Öğretmenin temel niteliklerine ilişkin bulgular ;iyi bir alan bilgisine sahip olmayı birinci derecede uygun bulanlar;1.gurup deneklerde %94 , 2. grup deneklerde ise %80.65 tir.

Öğretmenin temel niteliği olarak, pedagojik formasyon bilgisini birinci derecede uygun bulanların oranı 1.grup deneklerde %65.45, 2.grup deneklerde %74.19 dur.Bu özelliği dördüncü (en son) derecede uygun bulaanların oranı 1.grupta %2.73, 2.grup deneklerde ise yalnız %1.61 dir.

İyi bir kültüre saahip olmayı birinci derecede uygun bulan denekler 1.grupta %78.18, 2.grupta ise %64.52 dir.Bu özelliği en son derecede uygun bulan hiçbir adaya rastlanmamıştır.

Her iki grupta ki deneklerin büyük çoğunluğu güzel bir fiziki yapıya sahip olmayı temel özellik olarak en alt sırada görmüşlerdir.Bu özelliği dördüncü sırada uygun bulanlar %30.91 ve %25.81 oranındadır.

Öğretim etkinlikleri süresince açık ve önyargısız davranabilmeyi 1.gruo deneklerin %80.91 0,2.grup deneklerin ise %70.97 birince derecede uygun bulmuşlardır.

Öğretmenin toplumsal sorunlara ilgi duymasına birinci derecede uygun bulanlar %73.64 ile 1.grup denekler, %56.45 oranı ilede 2.grup katılımcılar oluşturmaktadır.

SONUÇLAR

Araştırmada elde edilen bulgular tek tek açıklanmıştır ve şu sonuçların belirtilmesi uygun görülmüştür.

1- 1.grup denekler büyük İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinden mezun olmuşlar ve cinsiyet olarakda kadınlar çoğunluktadır(%78.18)2.gurup denekler ise büyük çoğunlukla mühendislik ve teknik kökenli okulları bitirmişler ve bunlarda büyük çoğunlukla (%59.67) ile erkeklerden oluşmaktadır.Cinsiyet ile bitirilen bölüm arasında bir ilişkinin olduğu görülüyor.

2- 1.gurup deneklerin %69.09 u 2.grup deneklerin ise %43.55 i üniversite girişi sınavında öğretmenlikle ilgili bir bölümü tercih etmemelerine rağmen mezun olduktan sonra öğretmen olmak için pedagojik formasyon kursuna katılmışlardır.Bu durum kendi branşlarında tatmin edici bir iş bulamamalarından kaynaklanmaktadır.Nitekim 1.grup deneklerin %39.09 u ,2.grup deneklerin %40.32 si 'bitirdiğim bölümle ilgili bir iş bulamadım' ifadesine yer vermişler.

3- 1.grubun yaş ortalaması 2.gruptan daha yüksektir.

4- Öğretmen olmak için 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda öngörülen alan bilgisi, pedagojik formasyon, genel kültür denekler tarafındanda uygun bulunmaktadır.

5- Öğretmenin mesleği dışında ek bir iş (özel bir ders vermesi, pazarlamacılık yapması, emlakçılık yapmasının v.s.)öğretmenin sosyal prestijini olumsuz yönde etkilemeyeceğini ifade edenlerin oranı büyük çoğunlu oluşturmaktadır.Bu oran %50 ve daha yukarı bir düzeydedir.

6- Her iki gruptaki denekler öğretmenin temel özellikleri olarak ; iyi bir alan bilgisine sahip olmak,iyi bir pedagojik formasyona sahip olmak, iyi bir kültüre sahip olmak, güzel ve akıcı konuşmak, iyi ve temiz giyinmek, öğrenci ile iyi ilişki kurmak, mesleği ile ilgili yayınları izlemek, öğrencilerine karşı açık ve önyargısız davranmak, toplumsal sorunlara karşı ilgil olmak, öğrenciler arasında aayırım yapmaamak, eğitim ile ilgili temel kanun ve yönetmelikleri bilmek, meslekdaşları ve yöneticileri ile uyum içinde çalışmak, dersin aamaçlarına uygun davranış değişikliği gerçekleştirmeyi birinci derecede uygu bulmuşlardır.

7- 2.grup denekler cinsiyet değişkeni, ile öğretmenlikte iyi bir formasyona sahip olma düşüncesi arasında anlamlı bir bağlantı bulunmaktadır.

S.D xkare =10 356 P<0.01

Bayanlar iyi bir formasyona sahip olmaya erkeklerden daha fazla inanmaktadırlar.

ÖNERİLER

1- Millî Eğitim Bakanlığı hangi fakülte ve yüksekokul mezunlarını öğretmen olarak atıyorsa, onların pedagojik formasyon kursuna katılması sağlanmalıdır. Örneğin, Millî Eğitim Bakanlığı Açıköğretim fakültesini çeşitli bölümlerinden mezun olanları öğretmen olarak atamıyor.Bu durum kurs bitiminde birtakım yakınmalara neden olur.

2- Pedagojik formasyonda kursların hocaları öğretim üyesi olması

3- Fen-Edebiyat fakültelerinde pedagojik formasyon derslerinin lisans süresince verilmesi

4- Çeşitli üniversite ve fakültelerin açmış olduğu kurslar arasında birliğin sağlanabilmesi için YÖK ya da Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "Pedagojik Formasyon Kurs Önergesinin" hazırlanması böylece her kurstaki etkinlikler, (okunan dersler, bunların kredileri , kurs süresi, kurs ücreti vb), hemde kurs verilen pedagojik formasyon sertifikası daha standart bir duruma gelmiş

olur.

5- Pedagojik formasyon kursunaa devam eden öğretmen adaylarının yetişkin olarak kabul edildiğine göre; fakültelerin Halk Eğitimi bölümleri yada il merkezlerindeki Halk Eğitim Müdürlükleri (öğretim üyesi kadrosunu temin etmek şartı ile) kurs açabilmeli. Böylece hizmet daha fazla yaygınlaşmış olur.

6- Kursa katılan adayların üniversite öğrencilerinin yararlandıkları olanaklardan faydalanması, örneğin toplu taşıma kartı, okul yemekhanesinden yararlanma, indirimli dkitaap ya da ders notlarından faydalanma vb.

7- Pedagojik formasyon kursu açarken, M.E.B. ve özel sektörün(özel okullar, dershaneler vb.) ihtiyaçlarını göz önüne alınması, örneğin en fazla hangi branştan elemanlara ihtiyaç duyuluyorsa onlara öncelik verilmesi.

KAYNAKLAR

-Atakan, Semiha. `pedagojik formasyon` Boğaziçi dergisi, vol =15, 1992-1993 - 1st.

-Gültekin, Mehmet. `öğretmen adayları için uygulama` A. Ü. Eğitim Faakültesi Dergisi, cilt =25, Sayı 2, 1992

-Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi (5.5 1980)

-Okçabol, Rifat. `Ülkemizde öğretmen yetiştirilmesi dün, bugün, yarın` Boğaziçi Dergisi vol =15- 1992-1993

-Öğretmen yetiştirme komisyon raporu - 1993

-1739 Milli Eğitim Temel Kanunu.